

1) Every Kaddish includes the Rambam? CS

Ramban letter to the French Sages (in 1232) P 85

והנני מעיד עלי לפני רבותי שמים וארץ, כי שמענו ממגידי אמת שבכל ארצות מלכות תימן, קהלות רבות עוסקים בתורה ובמצות לשמן, והיו מזכירים שם הרב בכל קדיש וקדיש: "בחייכון וביומיכון ובחיי דרבנא משה בן מיימון", אשר האיר עיניהם בתורה, והעמידן בקרן אורה, לבטל מהן גזרות קשות וכובד המס, כי היו כטיט חוצות מרמס. ומעליהם עול מלכות הרים, ויחלו מעט ממשא מלך ושרים

82 רמז לתחלת תנועה זאת בתימן, ראתי איתך, כי יושבתיים אתי לגאונים איתנים, ולבסוף, כעצת הרמב"ן, קובץ תשובות הרמב"ם, ת"ג, ט א שכתבתי הני אנשיים: "בחייכון וביומיכון / ובחיי דרבנא משה בן מיימון" (במקום תנועה, "בחייכון וביומיכון / ובחיי דרבנא... בארץ"). פירט זה לא נזכר כל צורך של ידי החוקרים. בקדיש "ירבנא" הצטרפו תקולות את נאמנותם לסמכות הרבנית (=ראשי הישיבות שבבבל), ולסמכות ראשי הגולה. לאור זה קדיש בני תימן נחת מרד במוסד הגאונים, וכו הצטרפו על התנתקותם משלטון בבל וקבלת סמכות רבנית חדשה.

Bavel=Only Derabanan

עיונים במשנה תורה להרמב"ם / פאור, יוסף הלוי

2) Resolution to Contradiction - The "need" for Aggada

Even Aggadata

רמב"ם סדר תפילות נוסח הקדיש

קדיש דרבנן כל עשרה מישראל או יתר שעוסקין בתלמוד תורה שעל פה ואפילו במדרשות או בהגדות כשהן מסיימין אומר אחד מהן קדיש בנוסח זה: יתגדל ויתקדש שמייה רבא

However?

Only Aggadata

רמב"ם פירוש המשניות - מסכת אבות פרק ו משנה יא

א"ר חנניא בן עקשיא רצה המקום לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות שנא' השם חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר - רבי חנניא בן עקשיא אינו מן הברייתא אלא סיום נאה הוא, ונהגו העם לאמרו בסיום הפרקים לפי שאין אומרים קדיש על המשנה אלא על האגדה, דאמר מר [סוטה מט] ויהא שמייה רבא דאגדתא:

Aggada as the Unifier

באר שבע מסכת סוטה דף מט עמוד א

ואיהא שמייה רבא דאגדתא. לכאורה היה נ"ל דנקט דאגדתא דוקא, לאפוקי על שמעתתא דהיינו הלכות דינין ואיסור והיתר וטומאה וטהרה אין אומרים קדיש דרבנן, כיון שאין נקבצין כל העם אפילו עמי הארץ לשמוע דרשא בשמעתא כמו באגדתא, כדאיתא לעיל בפרק אלו נאמרין (לעיל מ, א) רבי אבהו דרש באגדתא רבי חייא בר אבא דרש בשמעתא, שבקוה כולי עלמא לרבי חייא בר אבא ואזול לגביה דרבי אבהו כו, וכל עצמו לא אמר (בעמוד זה) ואלא עלמא אמאי קא מקיים איהא שמייה רבא, אלא משום

כיון שנוהג בכל ישראל בתלמידים ובעמי הארץ, ויש כאן שתים תורה וקידוש השם, והוי דומיא לקדושה דסידרא שכל ישראל שוים בו דאפילו עמי הארץ מבינים אותו, ולכן הוא חביב כדפירש רש"י (ד"ה אקדושה דסידרא):

Question not answered

ולוא דמסתפינא מחבראי הייתי אומר שאין זה מדברי הרמב"ם ז"ל כלל, אלא איזה ...
תלמיד טועה ומשובש כתב זה בגליון [*]. כן נ"ל

Rabbi Yissachar Dov ben Yisrael Lezer Parnass Eilenburg Posen, Poland, 1550

Solution #1- Response is generated by Joyous learning- not any learning

ברכי יוסף אורח חיים סימן נה

א. ... ואפשר לומר דודאי מן הדין יש לומר קדיש על כל תורה שבע"פ, וכן מוכח קצת ממאי דאמרינן (סוטה מט א) איהא שמיה רבא דאגדתא. דמדאיצטריך לפירושי איהא שמיה דאגדתא, משמע דאומרים קדיש על שאר התורה שבע"פ, אלא דקדיש דאגדה גדלה מעלתו דקאים עלמא. ונראה הטעם דכיון דאגדה מושכת לבו של אדם, ישמח ישראל, וכי עניין גברי יהא שמיה מתוך שמחת מצוה, ניחא למאריהו וקאים עלמא. ומהך טעמא נהגו לומר בשלהי שמעתא רחב"ע, בעבור ישמח העם שהיא אגדה וזכות ישראל, ואומרים קדיש דליהוי בסוג יהא שמיה דאגדתא, וזהו מנהג ולא מן הדין. והיינו דקאמר הרמב"ם בפ"י המשנה, נהגו וכו'.

#2 Kaddish for the Unlearned - only what is concrete and clear to them-

מגן גיבורים שלטי גיבורים סימן נד

אולם צ"ל כיון דלא נתקן קדיש זה רק בשביל ע"ה שהיו מתאספין לדרוש להם באגדות מה שיבינו כמו שפרש"י וא"כ ממילא במשנה דלא היו מבינים ולא היו אומרים להם דלמאי יאמרו להם דבר אשר אין תועלת במו כי לא אחד בהם אשר ידע הדין היוצא ממנו ואם התנאים העוסקים במשנה נקראים מבלי עולם לפי שאין שורש הדין יוצא מזה שעדיין אנו צריכין למודעי להפלפול שמפלפל בש"ס ופעמים אתיא דלא כהלכתא כמו שפרש"י וא"כ מכ"ש לע"ה שאין להם תועלת בזה וכיון שלא אמרו להם משניות רק דינים אשר יש תועלת בהם לכך לא נתקנה הקדיש על זה ולכך גם בפרקי אבות אם כי הם מילי דחסידות ונכללו בו כמה וכמה דינים מ"מ כיון שאין תועלת בהם לע"ה לכך לא אמרו קדיש על זה וז"ב ומעתה הך דרחב"ע דהוא דרש א"כ מה לי בזה שהוא משנה כיון דיש בו דרש וע"ז נקבע *הקדיש ושפיר כתב הרמב"ם דאומרינן עליו קדיש משא"כ פרקי אבות דממנ"פ מה שנכללו בו דינים אין תועלת בהם בלתי הפלפול ומה שהם מילי דחסידותא ואין דין יוצא מזה גם על זה לא נתקנה הקדיש וז"ב ומעתה צדקו דברי רבינו ז"ל בס' אהבה דבאמת בתלמוד שבע"פ דזהו עיקר לימוד הדינים כמו שביאר שם בתשובה פשיטא דאומר עליו קדיש ורק על המשנה בלבד אין בה מלתא פסיקתא אין אומרינן עליו קדיש

Rabbi Mordechai Ze'ev b. Rabbi Yitzchak Aharon HaLevi Ettinger was born to a Chassidic rabbinic family in Lvov, in 5564 (1894)